
СТИЛІСТИЧНА АСПЕКТОЛОГІЯ МОВОЗНАВСТВА

УДК 81-26:398:22.01 Пісня над Піснями

DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTR.2021.43.59-75>**Дядищева-Росовецька Ю.Б.**
ORCID ID: 0000-0003-4366-3587**СТИЛІСТИЧНА СИМЕТРІЯ В МЕФОДІЇВСЬКОМУ
ПЕРЕКЛАДІ ПІСНІ НАД ПІСНЯМИ**

***Анотація.** Статтю присвячено аналізу стилістичної симетрії у Мефодіївському перекладі Пісні над Піснями. Дослідження було проведено з позиції досить несподіваної, а саме лінгвофольклориста. Обґрунтування такого підходу полягає в тому, що йдеться про фольклорний за походженням текст, збірник весільних пісень, який згодом зазнав вишуканого літературно-книжного оброблення. Зроблено висновок, що знайдені тут реалізації поетичного прийому стилістичної симетрії ґрунтуються на однотипній синтаксичній побудові членів, які її складають. Частини цієї конструкції подано як семантичні доповнення один до одного. Знайдено схожі за синтаксичною будовою суміжні конструкції з піднесеними змалюваннями та оспівуваннями наречених, їхньої краси та досконалості, кохання. На основі вивченого матеріалу встановлено, що, хоч у всіх знайдених прикладах компоненти стилістичної симетрії і не тотожні, як вимагає логіка прийому, проте в деяких із них в другому члені зберігається у крайньому разі третина словесного матеріалу першого. Закономірно, що в такому поетичному тексті, як Пісня над Піснями, можна було чекати натрапити на значну кількість тропів і в складі словесного втілення стилістичного прийому, оснований на семантичному паралелізмі. Справді, у переважній більшості прикладів їх було зафіксовано в обох частинах стилістичної симетрії. Це порівняння, метафори, епітети, алегорії, гіперболи, високохудожні парафрази тощо. Двічі стилістичну симетрію побудовано на антитезі, зокрема її було знайдено в похвалі наречених. З'ясовано, що стилістичну симетрію в Пісні над Піснями продуктивно досліджувати з точки зору способів вияву експресивності синтаксису: як, за допомогою яких засобів у суміжних синтаксичних конструкціях відображуються схожі або тотожні емоції людини. Що ж до відтворення цього близькосхідного стилістичного прийому в Мефодіївському перекладі Пісні над Піснями, то воно демонструє неперевершені гармонійні зразки експресивної виразності та оригінального варіювання думки.*

Ключові слова: стилістична симетрія, Пісня над Піснями, лінгвофольклористика, лінгвостилістика, поетика, біблейстика, тропи.

Інформація про автора: Дядищева-Росовецька Юлія Борисівна – кандидат філологічних наук, доцент; доцент кафедри стилістики та мовної комунікації; Навчально-науковий інститут філології; Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Електронна адреса: dyadros@gmail.com

Juliya B. Dyadshcheva-Rosovetska

ORCID ID: 0000-0003-4366-3587

STYLISTIC SYMMETRY OF THE METHODIUS'S TRANSLATION OF THE SONG OF SONGS

Abstract. *The article is devoted to the analysis of stylistic symmetry in Methodius' translation of the Song of Songs. The study was conducted from a rather unexpected position, namely – using the linguo-folkloristic approach. The rationale for this approach is that its subject is a folklore text, a collection of wedding songs, which later underwent exquisite literary and book processing. It is concluded that the realizations of the poetic technique of stylistic symmetry found here are based on the same syntactic construction of the members that make it up. Parts of this construction are presented as semantic additions to each other. Adjacent constructions similar in syntactic structure were found with sublime depictions and chants of brides, their beauty and perfection, love. Based on the studied material, it was found that, although in all found examples the components of stylistic symmetry are not identical as required by the logic of reception, but in some of them at least a third of the verbal material of the first. Naturally, in such a poetic text as the Song of Songs, one could expect to come across a significant number of tropes and as part of the verbal embodiment of a stylistic device based on semantic parallelism. In fact, in the vast majority of examples they were recorded in both parts of stylistic symmetry. These are comparisons, metaphors, epithets, allegories, hyperboles, highly artistic paraphrases, etc. Twice stylistic symmetry was built on the antithesis, in particular it was found in the praise of the bride. It has been found that the stylistic symmetry in the Song of Songs is productively explored in terms of ways to express the expressiveness of syntax: how, by what means similar or identical human emotions are reflected in related syntactic constructions. As for the reproduction of this Middle Eastern stylistic device in the Methodist translation of the Song of Songs, it demonstrates unsurpassed harmonious examples of expressive expressiveness and original variation of thought.*

Keywords: *stylistic symmetry, Song of Songs, lingvofolkloristics, lingvostylistics, poetics, bibleistics, tropes.*

Information about author: *Dyadyshcheva-Rosovetska Juliya Borysivna* – PhD, associate professor, associate professor of the department of stylistics and language communication; Educational and Scientific Institute of Philology; Taras Shevchenko National University of Kyiv.

E-mail: *dyadros@gmail.com*

Дядищева-Росовецкая Ю.Б.
 ORCID ID: 0000-0003-4366-3587

СТИЛИСТИЧЕСКАЯ СИММЕТРИЯ В МЕФОДИЕВСКОМ ПЕРЕВОДЕ ПЕСНИ ПЕСЕН

Аннотация: *Статья посвящена анализу стилистической симметрии в Мефодиевском переводе Песни Песен. Исследование было проведено с позиции достаточно неожиданной, а именно лингвофольклориста. Обоснование такого подхода заключается в том, что речь идёт о фольклорном по происхождению тексте, собрании свадебных песен, которое со временем было подвержено изысканной литературно-книжной обработке. Сделан вывод, что найденные здесь реализации поэтического приёма стилистической симметрии основываются на одноипном синтаксическом построении составляющих её членов. Части этой конструкции подаются как семантические дополнения друг друга. Найденны похожие по синтаксическому строению смежные конструкции с возвышенными описаниями и восхвалениями жениха и невесты, их красоты и совершенства, любви. На основании изученного материала установлено, что, хотя во всех найденных примерах компоненты стилистической симметрии и не тождественны, как того требует логика приёма, но в некоторых из них во втором члене сохраняется по крайней мере треть словесного материала первого. Закономерно, что в таком поэтическом тексте, как Песнь Песней, можно было ожидать выделение значительного количества тропов и в составе словесного воплощения стилистического приёма, основанного на семантическом параллелизме. Действительно, преимущественно они были зафиксированы в обеих частях стилистической симметрии. Это сравнения, метафоры, эпитеты, аллегории, гиперболы, высокохудожественные парафразы и т. д. Дважды стилистическая симметрия построена на антитезе, в частности она была найдена в похвале невесты. Выяснено, что стилистическую симметрию в Песне Песен продуктивно изучать с точки зрения способов выявления экспрессивности синтаксиса: как, при помощи каких средств в смежных синтаксических конструкциях отображаются схожие или тождественные эмоции человека. Что касается воплощения этого ближневосточного стилистического приёма в Мефодиевском*

переводе Песни Песен, то оно демонстрирует непревзойдённые гармонические образцы экспрессивной выразительности и оригинальной вариативности мысли.

Ключевые слова: *стилистическая симметрия, Песнь Песней, лингвофольклористика, лингвостилистика, поэтика, библеистика, тропы.*

Информация об авторе: *Дядищева-Росовецкая Юлия Борисовна – кандидат филологических наук, доцент, доцент кафедры стилистики и языковой коммуникации; Учебно-научный институт филологии; Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко.*

Электронный адрес: *dyadros@gmail.com*

При лінгвостилістичних студіях над Мефодіївським перекладом Пісні над Піснями (далі – ПП), – за походженням зібранням арамейських весільних наспівів із подальшою книжною обробкою [1, с. 289], – поміж різноманітних тропів, на аналізі яких ми зупинилися раніше [8; 9 та ін.], безумовно привертає увагу своєю виразністю фіксована ще в "стадіально-древніх фольклорних творах" [11, с. 170] стилістична симетрія, що ґрунтується на однотипній синтаксичній побудові компонентів. Видається актуальним осягнути секрети її естетичної яскравості та піднесеної експресивності на ще не дослідженому матеріалі, перекладі одного з першовчителів слов'янських (тексту четьєго перекладу ПП, котрий було надруковано А. Алексєєвим за списком ГПБ, Ф. І. 461, XIV–XV ст., арк. 365 зв. – 369 зв. як додаток до його дослідження [2, с. 251–255]).

Як справедливо зазначав Д. Лихачов, "стилістична симетрія – явище глибоко архаїчне" [11, с. 170]. На ній багато в чому базується вишукана барвистість текстів давньої близькосхідної літератури, як, наприклад, "Епосу про Гільгамеша" та ін. Це яскраве явище поетики, зникле згодом, дослідник вивчав на матеріалі Псалмів [11, с. 169–175], він застерігав, що традиційно в біблійних студіях стилістичну симетрію "ототожнювали з паралелізмом" [11, с. 169–170] (зокрема, його аналізували в контексті проблем перекладу складних фрагментів Біблії Енріко Галбіаті та Алессандро Пьяцца [16]; також це явище досліджував на матеріалі Біблійних текстів Едуард Коніг [17]).

Хоч цей прийом поезики не використовується в поезиці нового часу (обережніше буде сказати, що там його ще не шукали), він зберігся серед архаїчних засобів поезики українського фольклору. Так, фольклорист С. Росовецький зазначає: "Коли при повторі словесний текст відтворюється із збереженням саме словесної форми, то наступний прийом, навпаки, передбачає переповідання іншими словами в другому реченні сказаного в першому – як це бачимо на початку славновісної "псалми": "Нема в світі правди, правди не зіскати!" <...> Тут використано класичну форму "стилістичної симетрії", коли двічі висловлюється той самий зміст, причому обидві частини паралелізму немов підсилюють і підтримують одна одну. Але цікаво, що у "псалмі" цей запозичений із біблійних псалмів (мабуть, через, у першу чергу, богослужбові тексти) паралелізм починає її текст – так само, як народні форми паралелізму починають ліричні пісні, балади, думи" [14, с. 527; див. також 13].

Сучасний біблеїст-літературознавець А. Десницький присвятив поезиці біблійного паралелізму фундаментальну монографію [7], де здійснив спробу збудувати його теоретичну модель та намагався з'ясувати, яку роль він відіграє в текстах біблійної традиції. Зокрема він зазначає: "вивчення поезики паралелізму не зводиться до аналізу якоїсь кількості поетичних прийомів. Швидше, паралелізм у цьому випадку – точка занурення в бездонний матеріал біблійної словесності, а поезика – не просто набір суто *літературознавчих* (курсив наш – Ю. Д.-Р.) методик, але спосіб почати це занурення" [7].

У статті, присвяченій біблійній стилістичній симетрії, доктор богослов'я М. Іванов, переслідуючи мету всебічного осягнення смислу Святого Письма, зосереджується на вивченні в біблійних текстах дистиха, що "завжди складається з двох паралельних членів – "паралелізмів" (лат. *parallelismus membrorum*)" [10]. Також привертає увагу його полеміка з Н. Нікольським. Цей дослідник виділяв там чотири різновиди паралелізмів: синонімічний, антитетичний, синтетичний та ступневий [12].

Вважаємо, що найбільш адекватно тлумачить стилістичну симетрію Д. Лихачов, який зауважує щодо її суті: "про те саме в

схожій синтаксичній формі йдеться двічі; це ніби певна зупинка в розповіді, повторення близької думки, близького судження, або нове судження, але про те ж саме явище". І далі він продовжує: "Другий член симетрії говорить про те ж, про що й перший член, проте в інших словах та іншими образами. Думка варіюється, але сутність її не змінюється" [11, с. 185].

Також науковець застерігає від плутання стилістичної симетрії з художнім паралелізмом та зі стилістичними повторами [11, с. 186]. Він пояснює, що, на відміну від художнього паралелізму, стилістична симетрія не зіставляє два різні явища, а говорить двічі про те ж саме. Щодо стилістичних повторів (яких чимало, зокрема у фольклорі), то стилістична симетрія відрізняється тим, що "вона хоча й говорить про те ж саме, проте в іншій формі, іншими словами" [11, с. 186]. Важливо, що обидва її члени "доповнюють один одного, думка в тому та іншому може бути висловлена неповно або неясно" [11, с. 186]. Тому "кожний із них допомагає зрозуміти другий. Те, що здається незрозумілим в одному члені симетрії, може бути відгадано за допомогою другого" [11, с. 170].

У Мефодіївському перекладі ПП було зафіксовано яскраві репрезентації стилістичної симетрії. Наприклад, схожі за синтаксичною будовою суміжні речення знаходимо в піднесеному порівнянні нареченого з різними пахощами: "**Їзель стакта братоучадъ мои мнѣ, посред(ѣ) съскоу моюю въдворитса. Гроздъ цвѣта братоучадъ мои мнѣ** въ виноградехъ въ гад'ди" (I, 12–13) ("**Торбинка мірри – любий мій для мене, на моїх грудях спочиває. Гроно кипрове – любий мій для мене, у виноградниках Ен-Геді**" [4, I, 12–13]). Це – точне відтворення варіанту, поданому в Септуагінті: "ἀπόδεσμος τῆς στακτῆς ἀδελφίδος μου ἐμοί ἀνά μέσον τῶν μαστῶν μου αὐλισθήσεται βότρυς τῆς κύπρου ἀδελφίδος μου ἐμοί ἐν ἀμπελῶσιν Ἐγγαδδι" [18, I, 12–13]. Справді ἀπόδεσμος ("ἀπόδεσμος τῆς στακτῆς") це – "зв'язка, жмуток" [5, с. 161], а *стакті* – "крапля, дещиця", "благовонний сік, смола, <...> котра сама собою витікає з деяких благовонних дерев" [15, с. 400]. Цікаво, що, на відміну від Септуагінти [18, I, 12–13], "βότρυς τῆς κύπρου" – гроно *кипове*, китиця *кипра*

.....

(κύπερος – кипер, "запашна рослина" [5, с. 741] подано в старослов'янському тексті без уточнення її різновиду, лише "гроздь *цвѣта*". Напевне, перекладач вважав, що читач може не знати цю назву або й узагалі рослину, поширену в одній місцевості та незнайому в іншій.

В іншому прикладі за допомогою алегорії, повторюваній у парній конструкції, стверджується цнотливість нареченої: **"Врътоградъ затворень, источникъ запечѣтълѣнь"** (IV, 12) Це відповідає змалюванню в Септуагінті: "*κῆπος κεκλεισμένος πηρὴ ἐσφραγισμένη*" [18, IV, 12]). На берегах зазначимо, що в сучасному українському перекладі фрагмент відтворено близько до давньогрецького: "*замкнений садок, джерело запечатане*" [3, IV, 12]).

Тричі у різних частинах ПП (VI, 7–8; VIII, 2; VIII, 5) за допомогою парафразу в Мефодіївському перекладі, точно, як у Септуагінті, подано другу частину стилістичної симетрії, де фігурує мати нареченої. У першому такому фрагменті бачимо зворушливе змалювання: "ξ̂ ес(ть) црѣць и п̂ женимъ, и двѣць, имже н̂ѣс(ть) числа. Едіна естъ голѣбица моа, сѣвр̄шена моа, **едіна ест м̄три свои, избрана естъ рождыші ж**" (VI, 7–8). Відтворення у сучасному українському перекладі: "*Шістдесят цариць і вісімдесят наложниць було, а дівчат без ліку, – одна ж єдина моя голубка, моя досконала, єдина у матері свої, улюблена тієї, що її вродила*" [4, VI, 7–8]. Це є точним перекладом Септуагінти: "ἐξήκοντά εἰσὶν βασιλίσσαι καὶ ὀγδοήκοντα παλλακαὶ καὶ νεάνιδες ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς μία ἔστιν περιστέρα μου τελεία μου *μία ἔστιν τῇ μητρὶ αὐτῆς ἐκλεκτὴ ἔστιν τῇ τεκοῦσῃ αὐτῆς*" [18, VI, 7–8]. В оригіналі маємо цікавий гендерний аспект: молодече вихваляння нареченого своїм успіхом у жінок і дівчат ніби пом'якшується згадкою про ніжне ставлення до обраниці її матері. Але в структурному плані спостерігаємо тут, що стилістичну симетрію вмонтовано до стилістичної конструкції, яка зберіглася й у слов'янському фольклорі та була названа Б. Соколовим прийомом "виключення одиничного". Сучасний фольклорист зазначає, що «прийом

використано, наприклад, на початку думи "Три брати самарські", де кобзар прорецитував, що всі поля самарські пожарами погоріли,

Только не горіло два терни дрібнесеньких,

Два байраки зелененьких,

Бо там подлі їх лежало три брата рідненькі».

Дослідник зауважує: «Пояснення, чому два байраки не "погоріли", фантастичне й надлишкове для розвитку сюжету, змушує згадати таку рису міфологічного мислення, як намагання знайти причинний зв'язок там, де нашому сучасникові це й на думку б не спало» [14, с. 536]. Ця думка змушує замислитися, чи не варто припустити, що й давньоєврейський поет, обираючи словесний матеріал для стилістичних симетрій, вирушав не у вільний політ поетичної фантазії, а спирався на нам тепер невідомі та нам вже незрозумілі міфологічні підклади та пов'язання?

Ще одна тотожна конструкція стилістичної симетрії з парафразом міститься у такому фрагменті: "Подъ аблькомъ въздвигох тл, тоу прижи тл мати твоа, тоу прижи тл рождшіа тл" (VIII, 5). Цей Мефодіївський переклад відповідає поданому в Септуагінті: "ὄλο μῆλον ἐξήγειρά σε ἐκεῖ ὠδίνησέν σε ἢ μήτηρ σου ἐκεῖ ὠδίνησέν σε ἢ τεκοῦσά σου" [18, VIII, 5]. У старослов'янському тексті перекладач уникає тавтології: багаті синонімічні ряди дають можливість вибору: *прижи* ("родити, породити" [19, т. 3. с. 268]) та *рождшіа тл* (пор. у Синодальному тексті: "Под яблоней разбудила я тебя: там родила тебя мать твоя, там родила тебя родительница твоя" (VIII, 5)). У Септуагінті так само немає тавтологічних форм, там споріднені *τεκοῦσά* – родителька та *τίκτω* – народжувати [5, с. 1244] поєднуються з *ὠδίνησέν* (*ὠδίνω* – народжувати [5, с. 1364]). Сучасний український переклад використовує повтор: "Під яблунею я збудила тебе, там повила тебе мати твоя, там тебе повила твоя породителька!" [3, VIII, 5].

У третьому вживанні бачимо інший парафраз *матері*, точно переданий у Мефодіївському перекладі: "Имж тл, въведж тл въ

домъ мѣре моеж и въ клѣтъ зачьньшыѡма" (VIII, 2). Порівняймо: "παράληψομαι σε εισάξω σε εις οἶκον μητρός μου καὶ εἰς ταμίειον τῆς συλλαβούσης με" [18, VIII, 2]. Саме ця друга частина конструкції, що утворює стилістичну симетрію "и въ клѣтъ зачьньшыѡма" ("συλλαβούσης" [5, с. 1174]) відсутня в обох нових українських перекладах. І. Огієнко подає так: "Повела б я тебе й привела б у дім нені своєї: ти навчав би мене, я б тебе напоїла вином запашним, соком гранатових яблук своїх!" [3, VIII, 2]. У версії І. Хоменка читаємо: "Я повела б тебе, я привела б тебе у дім матері моєї; ти мене навчав би. Я б тебе напоїла вином пахучим, солодким суслем моїх гранатових яблук" [4, VIII, 2]. Немає відповідника "зачьньшыѡма" і в Синодальному тексті.

А ось ще один яскравий стилістичний паралелізм із використанням піднесеного порівняння, де образ лівої його частини виступає синонімічним до правої. Це слугує підсиленню виразності: "Азь цвѣтъ пол'скыи, крїнь ждолныи" (II, 1). Переклад Мефодія цілком відповідає наведеному в Септуагінті: "ἄνθος τοῦ πεδίου κρίνον τῶν κοιλάδων" [18, II, 1]; тут *άνθος* перекладається як "цвіт, квітка" [5, с. 115], а *κρίνον* – "лілея" [5, с. 731]. Отже, перша частина конструкції означає "ἄνθος τοῦ πεδίου" – *квітка (цвіт) рівнини* [5, с. 966], тоді, як друга, "κρίνον τῶν κοιλάδων", – *лілея долини* [5, с. 715].

Ще один виразний приклад стилістичної симетрії із використанням порівняння знаходимо в розлоному переліку оспівуваної краси нареченої. Побудований він на антитезі: "Зѡби твои ꙗко стада острижена, ꙗже изыдоша ѿ бана, всѡ близнечьныѡ и ꙗловы нѣс(ть) оу них" (IV, 2). Переклад І. Хоменка виглядає явно спрощеним, складність поезики фрагмента він не передає: "Зуби твої, мов стрижених овець отара, що з купелі виходять. Кожний з них має свою пару, ані одному її не бракує" [4, IV, 2]. Більш вдалим є інший сучасний український переклад цього фрагмента І. Огієнка: "Твої зубки немов та отара овець пообстриганих, що з купелю вийшли, що котять близнята, і між ними немає неплідної" [3, IV, 2]. На жаль,

у жодному з них немає антитетичних прикметників, як в оригіналі. У Септуагінті бачимо тотожну конструкцію: "ὀδόντες σου ὡς ἀγέλαι τῶν κεκαρμένων αἰ ἀνέβησαν ἀπὸ τοῦ λουτροῦ αἰ πᾶσαι διδυμένουσαι καὶ ἀτεκνοῦσα οὐκ ἔστιν ἐν αὐταῖς" [18, IV, 2]. Потребує уточнення слово *пловы* (пор. ἀτεκνία – "бездітність" [5, 215]), тут воно наводиться як антитетичне до *близнечьныя* (*близньчьнь* – "подвійний" [19, т. 1. с. 114]). Зуби – парні утворення людського тіла, на білатеральній (двосторонній) їх симетрії побудовано цей образ.

Тотожне змалювання вжито ще раз (VI, 5). Воно відрізняється від вище наведеного лише пропуском зредукованого в слабкій позиції в суфіксі: *близнечьныя* (IV, 2) – *близнечныя* (VI, 5), заміною початкового носового: *аже* (IV, 2) – *жже* (VI, 5) та пропуском прийменника *ѡ* перед *бана* (VI, 5).

Ще один приклад стилістичної симетрії, побудований на антитезі, бачимо в похвалі нареченій: "Се еси добра, искр'нѣка моа, се еси добра <...> **Вьсѣ добра**, искр'нѣка моа, **и порѡка нѣс(ть) на тебѣ**" (IV, 7). Сучасний український переклад так подає перший член симетрії: "Уся ти гарна, моя люба, і вади нема в тобі!" [4, IV, 7]. Тоді як Мефодіївський переклад, за винятком пропущеного дієслова *еси* в першій частині конструкції, що відповідало б грецькому варіанту, в іншому точно передає сказане в Септуагінті: "ὄλη καλὴ εἶ ἡ πλησίον μου καὶ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοί" [18, IV, 7].

А. Алексеев зауважував щодо другої частини цього фрагмента (καὶ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοί): «Слов'янське *порокъ* означає *зовнішню ваду*, *зрима відхилення від норми*. Це значення особливо доречне в ПП, де змальовуються чесноти нареченої. <...> У християнському розумінні це місце є пророцтвом про непорочне зачаття. Осмислення "непорочного" зачаття як "безгріховного", імовірно, є вторинним і пов'язане з регулярним семантичним переходом "зовнішня вада" > "внутрішня вада", пор. переносне значення таких слів, як *грязь*, *мрак* і т. п., причому в ідеологічно насиченому контексті вторинне значення

природно прагне витіснити первинне, що загрожує руйнуванням поетичної тканини твору» [2, 244].

Є ще один цікавий приклад стилістичної симетрії, де тезу з першого члена не повторено в другому, натомість наведена думка далі розвивається, там наводиться новий аргумент до першої: **"Сестра наша мала и сьсцоу не имать"** (VIII, 8) (*"Сестра в нас мала, й перс у неї нема ще"* [3, VIII, 8]). Як бачимо, у Мефодіївському перекладі – точний варіант перекладу Септуагінти: *"ἀδελφὴ ἡμῶν μικρὰ καὶ μαστοῦς οὐκ εἶχει"* [18, VIII, 8]. Тут маємо симетричну двочленну конструкцію, де короткий прикметник у першому компоненті виконує функцію присудка.

Яскравий метафоричний образ, підсилений гіперболою, бачимо в стилістичній симетрії, присвяченій оспівуванню кохання (*любы*): **"Вода многа не имать мощи оугасити любве и рѣкы не обидѣтъ еѣ"** (VIII, 7) (*"Водам великим любви не угасити, ані рікам її не затопити"* [4, VIII, 7]; пор.: *"Води великі не зможуть згасити кохання, ані ріки його не заллють!"* [3, VIII, 7]). Це відповідає варіанту, поданому в Септуагінті: *"ὕδωρ πολὺ οὐ δυνήσεται σβέσαι τὴν ἀγάπην καὶ ποταμοὶ οὐ συγκλύσουσιν αὐτήν"* [18, VIII, 7]. Думка, що наводиться в першій частині симетрії, вдало продовжується ілюстрацією в другій.

Схожу модель, де другий її член подано в переносному значенні, використано й у такому прикладі стилістичної симетрії: **"Да възрадуемсѧ и възвеселимсѧ ѡ тебѣ, възлюбимъ сьсца твоѧ паче вина"** (I, 3). У запропонованому І. Хоменком варіанті бачимо заміну *μαστός* (*масτός* – "сосок", "грудь" [5, с. 783]) на *любов*: *"Ми будемо радіти й веселитися тобою, ми будемо твоєю любов понад вино хвалити"* [4, I, 3]. В І. Огієнка тут вжито іменник *singularia tantum* кохання в множині: *"Ми радіти та тішитись будемо тобою, згадаємо кохання твої, від вина присмніши"* [3, I, 3]. Також в обох нових перекладах – констатація, а не емоційний заклик, як у Мефодіївському тексті, де на початку вжито *да* – тут "нуže, tedy, ну-ка" [19, т. 1 с. 456.], що надає фрагменту дещо іншого забарвлення. Наведена старослов'янська фраза – точний

переклад фрагменту Септуагінти "ἀγαλλιασόμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν σοὶ ἀγαπήσομεν μαστοῦς σου ὑπὲρ οἴνου" [18, I, 3].

Привертає увагу, що в усіх знайдених прикладах члени стилістичної симетрії не тотожні, у деяких із них у крайньому разі в другому члені зберігається третина словесного матеріалу першого, наприклад: "едіна ест м҃три своєї, избрана єсть рождші ж" (VI, 7–8). Або: "Ізель стакта братоучадь мои мнѣ, посред(ѣ) съскоу моею вѣдворитсѧ. Гроздь цвѣта братоучадь мои мнѣ въ виноградехъ въ гад'ди" (I, 12–13). Це й не дивно, адже ми маємо справу не з повтором – тут відчуття симетрії виникає за рахунок схожих за синтаксичною будовою суміжних фраз.

Закономірно, що в такому високопоетичному тексті, як ПП, можна було чекати натрапити на значну кількість тропів. Справді, у переважній більшості прикладів вони фіксуються в обох частинах стилістичної симетрії, як, наприклад, порівняння нареченого: "Ізель стакта братоучадь мои мнѣ, посред(ѣ) съскоу моею вѣдворитсѧ. Гроздь цвѣта братоучадь мои мнѣ въ виноградехъ въ гад'ди" (I, 12–13). Або таке: "Азь цвѣтъ пол'скыи, крїнь ждолныи" (II, 1). Чи ось: "Зжи твои іако стада острижена, аже изыдоша ѿ бана, всѧ близнечьныи и іаловы нѣс(ть) оу них" (IV, 2).

Ось епітет *добра* (калі), яким характеризується наречена: "Всѣ добра, искрѣна моа, и порока нѣс(ть) на тебѣ" (IV, 7), у другій частині симетрії він не повторюється буквально, але це твердження тут розгортається з використанням антитези. Алгоритмічні образи чистоти та цноти нареченої бачимо в обох компонентах стилістичної симетрії: "Врътоградъ затворень, источникъ запечѣтлѣнь" (IV, 12). Натрапляємо й на симетричне розташування гіперболічної метафори *кохання* в лівій та правій частинах: "Вода многа не имать мощи оугасити любве и рѣкы не обиджтъ еж" (VIII, 7).

Проте в деяких випадках фіксуємо троп лише в одній частині стилістичної симетрії – у другій, як, наприклад, парафраз

рождьшіа тѧ замість *матері*: "Подъ аблькомъ въздвигох тѧ, тоу прижи тѧ мати твоа, тоу прижи тѧ рождьшіа тѧ" (VIII, 5; див. також VI, 7–8; VIII, 2).

Не можна не звернути увагу на те, що здебільшого обидва члени стилістичної симетрії є розповідними реченнями. Єдиним винятком виступає емоційно піднесене, із відтінком захоплення спонукальне: "Да възрадуемса и възвеселимса ѡ тебѣ, възлюбимъ съсца твоа паче вина" (I, 3). Не можна не погодитися з твердженням Н. Данилевської та Т. Трошевої, що "експресивність синтаксису розуміється як відображення в реченні емоційних виявів та вольових зусиль мовця" [6, с. 477].

Насамкінець нагадаємо, що грецьке за походженням слово *симетрія* тлумачиться не тільки як дзеркальне розташування або як *розмірність*, але і як *гармонія*. Як бачимо, розглянута стилістична симетрія в Мефодіївському перекладі ПП демонструє неперевершені гармонійні зразки експресивної виразності та оригінального варіювання думки. Студії в цій царині видаються продуктивними, адже вони дозволяють наблизитися до осягнення секретів вишуканої майстерності, яка не може не викликати захоплення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аверинцев С. С. Древнееврейская литература. История всемирной литературы. Том первый. Москва : Наука, 1983. С. 271–302.
2. Алексеев А. А. К определению объема литературного наследия Мефодия (Четий перевод Песни песней). *Труды отдела древнерусской литературы*. Ленинград : Наука, Ленинградское отделение, 1983. Т. XXXVII. С. 229–255. [Електр. ресурс] : <http://odrl.pushkinskiydom.ru/LinkClick.aspx?fileticket=8OROSOCkQCE%3d&tabid=2283>
3. Біблія. Старий заповіт. Переклад І. Огієнка [Електр.ресурс] : <http://www.my-bible.info/biblio/ukrainskaya-bibliya/kniga-pesni-pesnej-solomona.html#g4>
4. Біблія. Старий заповіт. Переклад І. Хоменка [Електронний ресурс] : <http://ukrbible.at.ua/>
5. Вейсман А. Д. Греческо-русский словарь / Репринт 5-го издания 1899 г. Москва, 1991. 1371 с.

Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика

6. Данилевская Н. В., Трошева Т.Б. (2011). Стилистические ресурсы синтаксиса (синтаксическая стилистика). *Стилистический энциклопедический словарь русского языка* / под ред. М. Н. Кожинной. 2-е изд., стереотип. Москва : Флинта: Наука. С. 474-482.

7. Десницкий А. С. Поэтика библейского параллелизма. Москва : Библейско-богословский Институт св. апостола Андрея, 2007. 554 с.

8. Дядищева-Росовецкая Ю. Б. Своеобразие экфрасиса в Мефодиевом переводе Песни песней. *Теория и история экфрасиса: итоги и перспективы изучения* [коллективная монография]. Siedlce, 2018. С. 532-546.

9. Дядищева-Росовецька Ю. Б. Методологічні замітки до комплексного лінгвофольклористичного аналізу поезики Мефодіївського перекладу Пісні над Піснями. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2021. Вип. 42. С. 121-139.

10. Иванов М. С. Библейская стилистическая симметрия. *Журнал Московской Патриархии*. 1981. С. 69-72. [Електр. ресурс] : https://www.bible-mds.ru/old/e-books/html/ivanov_ms-biblical-poetry.html

11. Лихачев Д. С. Поэтика древнерусской литературы. Изд. 3-е, дополн. Москва : Наука, 1979. 358 с.

12. Никольский Н. М. Царь Давид и псалмы. Санкт-Петербург : Типография Ю. Н. Эрлиха, 1908. 83 с. (Религия и церковь в свете научной мысли и свободной критики. Кн. 7).

13. Росовецкий С. Эпическое своеобразие украинских народных дум. *Studia Litterarum*. 2018. Т. 3, № 1. С. 282–301.

14. Росовецький С. Український фольклор у теоретичному висвітленні : підручник. Київ: ВПЦ "Київський університет", 2008. 624 с.

15. Энциклопедический словарь / Брокгауз Ф. А., Ефрон И. А.; под ред. К. К. Арсеньева и Ф. Ф. Петрушевского. Санкт-Петербург : Типография "Новое дело", Брокгауз-Ефрон, 1900. Т. 31 (61). 472 с. [Електр. ресурс] : <https://viewer.rusneb.ru/ru/rls01003924199?page=403&rotate=0&theme=white>

16. Galbiati E., Piazza A. Mieux comprendre la Bible et ces passages difficiles. Traduit de l'italien par H. de Ganay. Paris : Mame, 1956.

17. K[ö]nig Ed. Hebräische Rhythmik. Halle, 1914.

18. Nestle – Aland. Septuaginta Graece. Id est Vetus Testamentum graece iuxta LXX interpretes edidit Alfred Rahlfs. [Електронний ресурс] : <https://manuscript-bible.ru/greek.htm>

19. Slovník jazyka staroslovenskeho. Praha: Nakladatelství československé Akademie věd., 1966–1997 / Словарь старославянского языка. В 4 тт. / Репринт с издания Чешской Академии наук (1966–1997). Санкт-Петербург: Изд-во СПбГУ, 2006. [Электр. ресурс]: <https://ksana-k.ru/?p=812>

REFERENCES

1. Averincev, S.S. (1983). *Hebrew literature. History of World Literature* [Drevneevrejskaja literatura. Istoryja vseмирnoj literatury]. Tom pervyj. Moskva: Nauka, 271-302 [in Russian].
2. Alekseev, A. A. (1983). *Determination of the volume of Methodius's literary heritage (Chetij translation of the Song of Songs). Proceedings of the Department of Old Russian Literature* [K opredeleniju objema literaturnogo nasledija Mefodija (Chetij perevod Pesni Pesnej). Trudy otdela drevnerusskoj literatury. Leningrad: Nauka, Leningradskoe otdelenie]. T. XXXVII. S. 229–255. [in Russian].
3. *Bible. Old Testament. Translated by I. Ogienko* [Biblija. Staryj zapovit. Pereklad I. Ogijenka]. URL: <http://www.my-bible.info/biblio/ukrainskaya-bibliya/kniga-pesni-pesnej-solomona.html#g4> [in Ukrainian].
4. *Bible. Old Testament. Translated by I. Homenko* [Biblija. Staryj zapovit. Pereklad I. Homenka]. URL: <http://ukrbible.at.ua/> [in Ukrainian].
5. Vejsman, A. D. (1991). *Greek-Russian Dictionary / 5-th Edition Reprint* [Grechesko-russkij slovar' / Reprint 5-go izdanija] 1899 g. Moskva, 1371 s. [in Russian].
6. Danilevskaia, N. V. & Trosheva T. B. (2011). *Stylistic syntax resources (syntactic stylistics)* [Stilisticheskie resursy sintaksisa (sintaksicheskaia stilistika)]. *Stilisticheskii entsyklopedicheskii slovar russkoho yazyka / pod red. M. N. Kozhynoi. 2-e izd., stereotip.* Moskva: Flinta: Nauka, 474-482 [in Russian].
7. Desnitskii, A. S. (2007). *Poetics of Biblical Parallelism* [Poetika bibleiskoho paralelizma]. Moskva: Bibleisko-bohoslovskii Institut sv. apostola Andreia. 554 s. [in Russian].
8. Dyadyshcheva-Rosovets, Ju. B. (2018). *The originality of ekphrasis in Methodius' translation of the Song of Songs* [Svoeobrazie ekfrasisa v Mefodievom perevode Pesni Pesnej]. *Theory and history of ekphrasis: results and perspectives of the study* [Collective monograph]. Siedlce, 532-546 [in Russian].

9. Dyadyshcheva-Rosovetska, Ju. B. (2021). *Methodological notes on the complex linguofolkloristic analysis of the poetics of the Methodius's translation of the Song of Songs* [Metodolohichni zamitky do kompleksnoho lnhvofolklorystychnoho analizu poetyky Mefodiivskoho perekladu Pisni nad Pisniamy]. *Current issues of Ukrainian linguistics: theory and practice*, 42, 121–139. <https://doi.org/10.17721/APULTP.2021.42.121-139> [in Ukrainian].

10. Ivanov, M. S. (1981). *Biblical stylistic symmetry* [Bibleiskaia stilisticheskaia simmetriia]. *Zhurnal Moskovskoi Patriarkhii*, 1981, 10, 69-72. URL : https://www.bible-mds.ru/old/e-books/html/ivanov_ms-biblical-poetry.html [in Russian].

11. Lihachev, D. S. (1979). *Poetics of Old Russian Literature* [Poetika drevnerusskoi literatury]. Izd. 3-e, dopoln. Moskva : Nauka. 358 s. [in Russian].

12. Nikolskii, N. M. (1908). *King David and the psalms* [Tsar David i psalmy. Sankt-Peterburg] : Tipografia Iu. N. Erlykha. 83 s. (Religiia i tserkov v svete nauchnoi mysli i svobodnoi kritiki. Kn. 7) [in Russian].

13. Rosoveckij, S. K. (2018). *The epic uniqueness of Ukrainian people's dumas* [Epicheskoe svoeobrazie ukrainskikh narodnyh dum]. *Studia Litterarum*. T. 3, 1, 282-301. <https://doi.org/10.22455/2500-4247-2018-3-1-282-301> [in Russian].

14. Rosoveckij, S. K. (2008). *Ukrainian folklore in theoretical light. Textbook* [Ukrai'ns'kyj fol'klor u teoretychnomu vysvitleni. Pidruchnyk]. Kyiv : VPTs "Kyiv's'kyj universytet". 624 s. [in Ukrainian].

15. *Encyclopedic Dictionary* [Entsiklopedicheskii slovar] / Brokgauz F. A., Efron Y. A.; pod red. K. K. Arseneva i F. F. Petrushevskogo. Sankt-Peterburg : Tipografiia "Novoe delo". URL : <https://viewer.rusneb.ru/ru/rl01003924199?page=403&rotate=0&theme=white> [in Russian].

16. Galbiati, E. & Piazza, A. (1956). *Better understand the Bible and these difficult passages* [Mieux comprendre la Bible et ces passages difficiles]. Traduit de l'italien par H. de Ganay. Paris : Mame [in French].

17. K[ö]nig Ed. (1914). *Hebrew Rhythm* [Hebräische Rhythmik]. Halle [in German].

18. Nestle – Aland. *Septuagint. That is, the interpreters of the Old Testament in Greek according to the 70's editio Alfred Rahlfs* [Nestle – Aland. Septuaginta Graece. Id est Vetus Testamentum graece iuxta LXX interpretes editio Alfred Rahlfs]. URL : <https://manuscript-bible.ru/> [in Greek].

19. *Dictionary of the Old Church Slavonic language. Praha: Nakladatelství československé Akademie ved., (1966-1997) / Dictionary of the Old Church Slavonic. In 4 vols. / Reprint from the publication of the Czech Academy of Sciences [Slovník jazyka staroslovenského. Praha: Nakladatelství československé Akademie ved., 1966–1997 / Slovar' staroslavjanskogo jazyka. V 4 tt. / Reprint s izdanija Cheshskoj Akademii nauk (1966–1997)] Sankt-Peterburg : Izd-vo SPbGU, 2006. [Elektronnyj resurs] : <https://ksana-k.ru/?p=812> [in Czech, in Russian].*

Дата надходження до редакції – 16.10.2021

Дата затвердження редакцією – 01.11.2021